

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (viides jaosto)

16 päivänä marraskuuta 2000 *

Asiassa C-283/98 P,

Mo och Domsjö AB, kotipaikka Örnsköldsvik (Ruotsi), edustajinaan solicitor A. Woodgate ja solicitor M. Smith, prosessiosoite Luxemburgissa asianajotoimisto Arendt & Medernach, 8—10 rue Mathias Hardt,

valittajana,

jossa valittaja vaatii muutoksenhaussaans yhteisöjen tuomioistuinta kumoamaan Euroopan yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen (laajennettu kolmas jaosto) asiassa T-352/94, Mo och Domsjö vastaan komissio, 14.5.1998 antaman tuomion (Kok. 1998, s. II-1989),

vastapuolena:

Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehenään oikeudellisen yksikön virkamies R. Lyal, avustajanaan barrister J. Flynn, prosessiosoite Luxemburgissa c/o saman yksikön virkamies C. Gómez de la Cruz, Centre Wagner, Kirchberg,

vastaaajana ensimmäisessä oikeusasteessa,

* Oikeudenkäyntikieli: englanti.

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (viides jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja A. La Pergola sekä tuomarit M. Wathelet (esittelevä tuomari), D. A. O. Edward, P. Jann ja L. Sevón,

julkisasiamies: J. Mischo,
kirjaaja: R. Grass,

ottaen huomioon esittelevän tuomarin kertomuksen,

kuultuaan julkisasiamiehen 18.5.2000 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

- 1 Mo och Domsjö AB on yhteisöjen tuomioistuimeen 24.7.1998 toimittamallaan valituskirjelmällä hakenut muutosta EY:n tuomioistuimen perussäännön 49 artiklan nojalla ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen asiassa T-352/94, Mo och Domsjö vastaan komissio, 14.5.1998 antamaan tuomioon (Kok. 1998, s. II-1989; jäljempänä valituksenalainen tuomio), jolla ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on osittain kumonnut EY:n perustamissopimuksen 85 artiklan soveltamisesta (IV/C/33.833 — Kartonki) 13 päivänä heinäkuuta 1994 tehdyn komission päätöksen 94/601/EY (EYVL L 243, s. 1; jäljempänä päätös) ja hylännyt kanteen muilta osin.

Tosiseikat

- 2 Komissio määräsi päätöksessään 19:lle yhteisössä kartonkia tuottavalle ja toimittavalle yritykselle sakkoja EY:n perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan (josta on tullut EY 81 artiklan 1 kohta) rikkomisesta.

- 3 Valituksenalaisesta tuomiosta ilmenee, että päätös oli tehty sen johdosta, että British Printing Industries Federation, joka on suurinta osaa Yhdistyneen kuningaskunnan kartonkipakkausteollisuudesta edustava etujärjestö, ja Fédération française du cartonnage olivat vuonna 1990 tehneet epävirallisia kanteluja komissiolle, ja niiden tarkastusten johdosta, joita komission virkamiehet, jotka toimivat 6 päivänä helmikuuta 1962 annetun neuvoston asetuksen N:o 17 (perustamissopimuksen 85 ja 86 artiklan ensimmäinen täytäntöönpanoasetus; EYVL 1962, 13, s. 204) 14 artiklan 3 kohdan nojalla, olivat huhtikuussa 1991 tehneet ennalta ilmoittamatta useiden kartonkialan yritysten ja järjestöjen tiloissa.

- 4 Näiden tarkastusten yhteydessä sekä tietoja ja asiakirjoja koskevien pyyntöjen johdosta saadun aineiston perusteella komissio päätyi siihen, että kyseiset yritykset olivat osallistuneet perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan rikkomiseen (useimmissa tapauksissa) vuoden 1986 puolivälistä ainakin vuoden 1991 huhtikuuhun. Tämän vuoksi komissio päätti panna vireille edellä mainitun määräyksen soveltamista koskevan menettelyn ja lähetti 21.12.1992 päivätyllä kirjeellä väitetiedoksiannon kullekin näistä yrityksistä, jotka kaikki vastasivat siihen kirjallisesti. Yhdeksän yritystä pyysi tulla kuulluksi suullisesti.

- 5 Menettelyn lopuksi komissio antoi päätöksen, jossa määrätään seuraavaa:

"1 artikla

Buchmann GmbH, Cascades SA, Enso-Gutzeit Oy, Europa Carton AG, Finnboard — the Finnish Board Mills Association, Fiskeby Board AB, Gruber & Weber GmbH & Co KG, Kartonfabriek de Eendracht NV (joka käyttää toiminnimeä BPB de Eendracht NV), NV Koninklijke KNP BT NV (aikaisemmin Koninklijke Nederlandse Papierfabrieken NV), Laakmann Karton GmbH & Co KG, Mo Och Domsjö AB (MoDo), Mayr-Melnhof Gesellschaft mbH, Papeteries de Lancey SA, Rena Kartonfabrik AS, Sarrió SpA, SCA Holding Ltd (aikaisemmin Reed Paper & Board (UK) Ltd), Stora Kopparbergs Bergslags AB, Enso Española SA (aikaisemmin Tampella Española SA) ja Moritz J. Weig GmbH & Co KG ovat rikkoneet EY:n perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohtaa siten, että

- Buchmann ja Rena ovat noin vuoden 1988 maaliskuusta ainakin vuoden 1990 loppuun,
- Enso Española on ainakin vuoden 1988 maaliskuusta ainakin vuoden 1991 huhtikuun loppuun,
- Gruber & Weber on ainakin vuodesta 1988 vuoden 1990 loppuun ja
- muut ovat vuoden 1986 puolivälistä ainakin vuoden 1991 huhtikuuhun

osallistuneet sopimukseen ja yhdenmukaistettuun menettelytapaan, jotka ovat peräisin vuoden 1986 puolivälistä ja joiden mukaisesti Euroopan yhteisön kartongintoimittajat

- tapasivat säännöllisesti salaisissa ja vakiintuneeksi tavaksi muodostuneissa kokouksissa neuvotellakseen ja päättääkseen alan yhteisestä kilpailunrajoittamissuunnitelmasta,
- sopivat säännöllisistä hinnankorotuksista kunkin tuotelaadun osalta kunakin kansallisena valuuttana,
- suunnittelivat ja toteuttivat useita samanaikaisia ja yhdenmukaisia hinnankorotuksia kaikkialla Euroopan yhteisössä,
- saavuttivat yhteisymmärryksen tärkeimpien tuottajien markkinaosuuksien pysyttämistä vakiotasoilla, mutta siten, että niitä saatettiin joskus muuttaa,
- toteuttivat — alkuvuodesta 1990 lähtien aina vain useammin — yhdenmukaistettuja toimenpiteitä toimitusten valvomiseksi yhteisön markkinoilla varmistaaikseen edellä mainittujen yhdenmukaistettujen hinnankorotusten toteuttamisen,
- edellä mainittuja toimenpiteitä tukeakseen vaihtoivat kaupallisia tietoja toimituksista, hinnoista, tuotantoseisokeista, tilauskannoista ja koneiden käyttöasteista.

2 artikla

Edellä 1 artiklassa mainittujen yritysten on välittömästi lopetettava edellä mainitut kilpailusääntöjen rikkomiset, elleivät ne ole sitä jo tehneet. Niiden on kar-
tonkialan toiminnassaan vastedes oltava tekemättä sopimuksia ja noudattamatta
yhdenmukaistettuja menettelytapoja, joilla voi olla sama tai samanlainen tar-
koitus tai vaikutus, mukaan luettuna kaikki sellainen kaupallisten tietojen vaihto

- a) jonka avulla siihen osallistuvat voivat suoraan tai epäsuorasti saada tietoja
muiden tuottajien tuotannosta, myynnistä, tilauskannoista, koneiden käyt-
töasteista, myyntihinnoista, kustannuksista tai markkinointisuunnitelmista,

- b) jonka avulla edistetään, helpotetaan tai rohkaistaan alan yhteistä reagointia
hintojen osalta tai tuotannon valvontaa, vaikkei mitään yrityskohtaisia tie-
toja ilmaistaisikaan,

tai

- c) joka mahdollistaa sen, että asianomaiset yritykset voivat seurata minkä
tahansa hintaa tai markkinaosuuksien jakoa yhteisössä koskevan nimen-
omaisen tai hiljaisen sopimuksen täytäntöönpanoa tai noudattamista.

Kaikkia sellaisia yleisten tietojen vaihtoa koskevia järjestelmiä, joihin ne ovat
liittyneet, kuten Fides-järjestelmää tai sen seuraajaa, on hallinnoitava siten, että
sen ulkopuolelle on jätettävä paitsi sellaiset tiedot, joista voidaan saada selville
yksittäisten tuottajien toiminta, myös kaikki uusien tilausten ja tilauskantojen
tilaa sekä tuotantokapasiteetin suunniteltua käyttöastetta koskevat tiedot (näissä

tapauksissa silloinkin, kun tiedot yhdistetään) tai kunkin koneen tuotantokapasiteettia koskevat tiedot.

Tämäntyyppisissä tietojenvaihtojärjestelmissä saa kerätä ja levittää ainoastaan sellaisia tuotantoa ja myyntiä koskevia yhdistettyjä tilastotietoja, joita ei voida käyttää edistämään tai helpottamaan yhteistä toimintaa alalla.

Yritysten on pidättäydyttävä myös kaikesta sellaisesta tietojen vaihdosta, jolla on merkitystä kilpailulle ja jota ei ole erikseen sallittu, sekä kaikista kokouksista tai muusta yhteydenpidosta vaihdettujen tietojen merkityksen tai sen tutkimiseksi, miten ala tai yksittäinen tuottaja mahdollisesti tai todennäköisesti reagoi näihin tietoihin.

Tarvittavien muutosten tekemiseksi mahdollisesti olemassa oleviin tietojenvaihtojärjestelmiin annetaan kolmen kuukauden määräaika, joka alkaa tämän päätöksen tiedoksiantamisesta.

3 artikla

Seuraaville yrityksille määrätään 1 artiklassa todetuista rikkomisista sakkoa seuraavasti:

— —

xii) Mo Och Domsjö AB:lle sakkoa 22 750 000 ecua;

— — .”

6 Valituksenalaisesta tuomiosta käy lisäksi ilmi tosiseikoista seuraavaa:

- ”13 Päätöksen mukaan rikkominen tapahtui Product Group Paperboard -nimisessä organisaatiossa (jäljempänä PG Paperboard), joka muodostui useista työryhmistä ja jaostoista.
- 14 Tämän organisaation yhteyteen perustettiin vuoden 1986 puolivälissä Presidents' Working Group (jäljempänä PWG), joka muodostui yhteisön tärkeimpien kartongintuottajien (joita oli noin kahdeksan) johtavassa asemassa olevista edustajista.
- 15 PWG:n tehtävänä oli erityisesti keskustella markkinoista, markkinaosuuksista, hinnoista ja kapasiteeteista ja harjoittaa näiden osalta yhteistoimintaa. Se teki erityisesti yleisluonteisia päätöksiä siitä, milloin ja minkä suuruisina tuottajien oli toteutettava hinnankorotukset.
- 16 PWG raportoi President Conferencelle (jäljempänä PC), johon osallistui-
vat (melko säännöllisesti) melkein kaikkien kyseessä olevien yritysten toimitusjohtajat. Nyt kyseessä olevana aikana PC kokoontui kahdesti
vuodessa.

- 17 Vuoden 1987 lopulla perustettiin Joint Marketing Committee (jäljempänä JMC). Sen pääasiallisena tarkoituksena oli yhtäältä päättää, voitiinko hintoja korottaa, ja jos voitiin, niin miten, ja toisaalta määritellä yksityiskohtaisesti, miten PWG:n maittain ja suurimpien asiakkaiden osalta päättämät hinta-aloitteet toteutetaan, minkä tarkoituksena oli saada aikaan yhdenmukainen hintajärjestelmä Euroopassa.
- 18 Economic Committee (jäljempänä talousjaosto) keskusteli muun muassa hintavaihteluista kansallisilla markkinoilla ja yritysten tilauskannoista ja raportoi päätelmistään JMC:lle tai vuoden 1987 loppuun saakka JMC:n edeltäjälle Marketing Committeelle. Talousjaoston jäsenenä oli useimpien kyseessä olevien yritysten markkinointi- ja/tai myyntijohtajia, ja se kokoontui useita kertoja vuodessa.
- 19 Lisäksi päätöksestä ilmenee komission katsoneen, että PG Paperboardin toimintaa tuki se tietojen vaihto, jota harjoitettiin omaisuudenhoitoyhtiö Fidesin välityksellä, jonka kotipaikka on Zürich (Sveitsi). Päätöksen mukaan useimmat PG Paperboardin jäsenet toimittivat Fidesille kausiraportteja tilauksista, tuotannosta, myynnistä ja kapasiteetin käytöstä. Näitä raportteja käsiteltiin Fides-järjestelmässä, ja yhdistetyt tiedot lähetettiin järjestelmään osallistuville.
- 20 Päätöksessä selvitetään ne syyt, joiden vuoksi päätös on osoitettu kantaja Mo och Domsjö AB:lle (jäljempänä MoDo) (151 perustelukappale ja sitä seuraavat perustelukappaleet). Päätöksen mukaan GC-kartonkia valmistava Thames Board Ltd (jäljempänä TBM), joka omisti Workingtonissa (Yhdistyneessä kuningaskunnassa) sijaitsevan kartonkitehtaan, osallistui PG Paperboardin toimielinten kokouksiin ja myös PWG:n kokouksiin heti vuoden 1986 puolivälistä alkaen. MoDon osakkuusyhtiö AB Iggesunds Bruk (jäljempänä Iggesunds Bruk), jonka äänivallasta MoDolla oli 49,9 prosenttia, hankki omistukseensa TBM:n koko osakekannan siten, että omistusoikeuden siirto tuli voimaan 1.1.1988. TBM:n toim nimi muutettiin tämän jälkeen Iggesund Paperboard (Workington) Ltd:ksi.

- 21 Iggesunds Bruk valmisti pääasiallisesti SBS-kartonkia mutta vähäisessä määrin myös GC-kartonkia, ennen kuin se hankki TBM:n omistukseensa. MoDo hankki täyden määräysvallan Iggesunds Brukista vuoden 1989 alussa ja muodosti siitä konserniinsa Iggesund Paperboard AB (jäljempänä Iggesund Paperboard) -nimisen tulosryhmän. Tämän tulosryhmän edustajat osallistuivat PWG:n ja JMC:n kokouksiin. Myös Workingtonin tehtaan johtoon kuuluvia henkilöitä ja toimihenkilöitä osallistui JMC:n kokouksiin.”
- 7 Niistä muista 18 yrityksestä, joihin päätös kohdistuu, 16 yritystä sekä ne neljä suomalaisyritystä, jotka kuuluivat Finnboard-nimiseen yhdistykseen ja jotka tämän vuoksi oli veloitettu maksamaan Finnboardille määrätty sakko yhteisvastuullisesti tämän kanssa, nostivat kanteen päätöksestä (asiat T-295/94, T-301/94, T-304/94, T-308/94—T-311/94, T-317/94, T-319/94, T-327/94, T-334/94, T-337/94, T-338/94, T-347/94, T-348/94 ja T-354/94 sekä yhdistetyt asiat T-339/94—T-342/94).

Valituksenalainen tuomio

- 8 Todettakoon päätöksen kumoamisvaatimuksen osalta, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimien on valittajan osalta kumonnut pelkästään päätöksen 2 artiklan ensimmäisen, toisen, kolmannen ja neljännen kohdan, lukuun ottamatta seuraavia kappaleita:

”Edellä 1 artiklassa mainittujen yritysten on välittömästi lopetettava edellä mainitut kilpailusääntöjen rikkomiset, elleivät ne ole sitä jo tehneet. Niiden on

kartonkialan toiminnassaan vastedes oltava tekemättä sopimuksia ja noudattamatta yhdenmukaistettuja menettelytapoja, joilla voi olla sama tai samanlainen tarkoitus tai vaikutus, mukaan luettuna kaikki sellainen kaupallisten tietojen vaihto

- a) jonka avulla siihen osallistuvat voivat suoraan tai epäsuorasti saada tietoja muiden tuottajien tuotannosta, myynnistä, tilauskannoista, koneiden käytösteistä, myyntihinnoista, kustannuksista tai markkinointisuunnitelmista.

Kaikkia sellaisia yleisten tietojen vaihtoa koskevia järjestelmiä, joihin ne ovat liittyneet, kuten Fides-järjestelmää tai sen seuraajaa, on hallinnoitava siten, että sen ulkopuolelle on jätettävä tiedot, joista voidaan saada selville yksittäisten tuottajien toiminta.”

- 9 Muilta osin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on hylännyt kumoamisvaatimuksen.
- 10 Valittaja oli esittänyt ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa kahdeksan sakon määräämiseen liittyvää kanneperustetta. Valitus kohdistuu nimenomaan niihin valituksenalaisen tuomion perusteluihin, jotka liittyvät sakon määräämiseen. Valittajan valituksessaan esittämien valitusperusteiden takia seuraavassa esitetään valituksenalaisesta tuomiosta vain ne osat, joissa on ratkaistu väitteet, joiden mukaan sakkojen laskennan osalta oli rikottu perusteluvollisuutta, joiden mukaan London Economics -raporttia (jäljempänä LE-raportti) oli arvioitu virheellisesti ja joiden mukaan sakon taso oli suhteettoman korkea.

Kanneperuste, jonka mukaan perusteluvollisuutta oli rikottu sakkojen laskennan osalta

11 Valittajan väitteet koskivat pääasiallisesti sitä, että komissio ei ollut ilmoittanut päätöksessään sakkojen laskentaperustaa.

12 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on lausunut tästä asiasta seuraavaa:

”266 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan yksittäispäätöstä koskevan perusteluvollisuuden tavoitteena on mahdollistaa se, että yhteisöjen tuomioistuimet voivat valvoa päätöksen laillisuutta, ja antaa sille, jota asia koskee, riittävät tiedot sen arvioimiseksi, onko päätös asianmukainen vai onko siinä mahdollisesti sellainen virhe, jonka perusteella sen pätevyys voidaan riitauttaa, kuitenkin niin, että tämän velvollisuuden laajuus riippuu kyseisen päätöksen luonteesta ja siitä asiayhteydestä, missä se on tehty (ks. mm. em. asia Van Megen Sports v. komissio, tuomion 51 kohta).

267 Kun on — kuten tässä tapauksessa — kyse päätöksestä, jolla useille yrityksille määrätään sakkoja yhteisön kilpailusääntöjen rikkomisesta, perusteluvollisuuden laajuus on määrättävä ottaen huomioon se, että rikkomisten vakavuus on määritettävä useiden seikkojen perusteella, joihin kuuluvat erityisesti asian erityisolosuhteet, asiayhteys ja sakkojen varoittava vaikutus, mutta niistä perusteista, jotka on välttämättä otettava huomioon, ei kuitenkaan ole vahvistettu sitovaa tai tyhjentävää luetteloa (asia C-137/95 P, SPO ym. v. komissio, määräys 25.3.1996, Kok. 1996, s. I-1611, 54 kohta).

268 Komissiolla on kunkin sakon määrää vahvistaessaan lisäksi harkintavaltaa, eikä voida katsoa, että se olisi tätä tehdessään velvollinen sovel-

tamaan tarkkaa matemaattista kaavaa (ks. vastaavasti asia T-150/89, Martinelli v. komissio, tuomio 6.4.1995, Kok. 1995, s. II-1165, 59 kohta).

- 269 Sakkojen yleisen tason määrittämisessä huomioon otetut perusteet on ilmoitettu päätöksen 168 perustelukappaleessa ja yksittäisten sakkojen suuruuden määrittämisessä huomioon otetut perusteet 169 perustelukappaleessa. Yksittäisten sakkojen osalta komissio on lisäksi päätöksen 170 perustelukappaleessa selvittänyt, että PWG:n kokouksiin osallistuneiden yritysten on pääsääntöisesti katsottu olleen kartellin 'johtajia' ja muiden yritysten kartellin 'rivijäseniä'. Komissio on päätöksen 171 ja 172 perustelukappaleessa todennut, että Renalle ja Storalle määrättäviä sakkoja on alennettava huomattavasti sen huomioon ottamiseksi, että ne ovat olleet aktiivisesti yhteistyössä komission kanssa, ja että kahdeksan muun yrityksen sakoista voidaan tehdä suhteessa pienempi alennus, koska ne eivät ole väitetiedoksiantoon antamissaan vastauksissa kiistäneet niitä tärkeimpiä tosiasiaväitteitä, joihin komission niitä vastaan esittämät väitteet perustuivat.
- 270 Komissio on sekä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimelle jättämässään kirjelmässä että tämän esittämään kirjalliseen kysymykseen antamassaan vastauksessa selittänyt, että sakot on laskettu sen liikevaihdon perusteella, jonka kukin niistä yrityksistä, joille päätös on osoitettu, on vuonna 1990 saanut yhteisön kartonkimarkkinoilta. Yrityksille on siten määrätty sakkoja, joiden perustaso on 9 tai 7,5 prosenttia tästä yrityskohtaisesta liikevaihdosta sen mukaan, onko yritys ollut kartellin 'johtaja' vai muu. Komissio on lisäksi ottanut huomioon eräiden yritysten mahdollisen yhteistyöhalukkuuden komissiossa käydyssä menettelyssä. Kahden yrityksen sakkoa on tästä syystä alennettu kahdella kolmasosalla, kun taas eräiden muiden yritysten sakkoa on alennettu yhdellä kolmasosalla.
- 271 Komission toimittamasta taulukosta, joka sisältää yksittäisten sakkojen määrän vahvistamista koskevia tietoja, ilmenee, että vaikka sakkojen suuruutta ei ole määrätty soveltamalla pelkästään edellä mainittuja lukuja

tiukan matemaattisesti, luvut on kuitenkin otettu järjestelmällisesti huomioon sakkoja laskettaessa.

- 272 Päätöksessä ei kuitenkaan täsmennetä, että sakot on laskettu kunkin yrityksen yhteisön kartonkimarkkinoilta vuonna 1990 saaman liikevaihdon perusteella. Perusprosentteja 9 ja 7,5, joista suurempaa käytettiin laskettaessa 'johtaja'-yrityksille määrättäviä sakkoja ja pienempää laskettaessa 'rivijäseninä' olleille yrityksille määrättäviä sakkoja, ei myöskään mainita päätöksessä. Siinä ei mainita myöskään Renalle ja Storalle sekä kahdeksalle muulle yritykselle myönnettyjen alennusten prosenttimääriä.
- 273 Tässä asiassa on ensinnäkin katsottava, että kun päätöksen 169—172 perustelukappaleita tulkitaan ottaen huomioon päätöksessä oleva yksityiskohtainen selvitys niistä tosiasioista, joita päätöksen kutakin adressaattia kohtaan on esitetty, on katsottava, että näissä perustelukappaleissa on riittävä ja asiassa merkityksellinen selvitys kunkin yrityksen osalta kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuuden ja keston määrittämisessä huomioon otetuista arviointiperusteista (ks. vastaavasti asia T-2/89, Petrofina v. komissio, tuomio 24.10.1991, Kok. 1991, s. II-1087, 264 kohta).
- 274 Toiseksi on todettava, että kun komissio sakkojen suuruuden määräämistä varten arvioi kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuutta, sen on huolehdittava etenkin siitä, että sen toiminnalla on varoittava vaikutus, koska yhteisön oikeudessa asetetaan sille velvollisuus harjoittaa yleistä politiikkaa, jolla pyritään ohjaamaan yritysten toimintaa perustamissopimuksessa asetettujen periaatteiden mukaisesti (em. yhdistetyt asiat Musique Diffusion française ym. v. komissio, tuomion 105 ja 106 kohta). Tästä seuraa, että sakkojen varoittava vaikutus liittyy jo luonnostaan siihen, että komissio käyttää toimivaltaansa määrätä sakkoja, joten komissiolla ei ollut velvollisuutta mainita tätä tavoitetta erikseen päätöksessä.

- 275 Kolmanneksi on todettava, että jos silloin kun kunkin sakon suuruus määrätään ottamalla järjestelmällisesti huomioon tietyt tarkat tiedot, kuten tässä asiassa, päätöksessä mainittaisiin kaikki nämä tekijät, yritykset voisivat paremmin arvioida, onko komissio tehnyt virheitä yksittäisten sakkojen määrää vahvistaessaan ja onko kunkin yksittäisen sakon määrä perusteltu suhteessa sovellettuihin yleisiin perusteisiin. Se, että päätöksessä olisi tässä tapauksessa mainittu kyseiset tekijät eli perusteena käytetty liikevaihto, viitevuosi, käytetyt perusprosentit ja sakkojen alennusprosentit, ei olisi merkinnyt niiden yritysten, joille päätös on osoitettu, tarkan liikevaihdon sellaista implisiittistä ilmaisemista, joka olisi voinut olla perustamissopimuksen 214 artiklan rikkomista. Kuten komissio on itse korostanut, kunkin yksittäisen sakon määrä ei ollut seurausta kyseisten tekijöiden tiukan matemaattisesta soveltamisesta.
- 276 Komissio on sitä paitsi suullisessa käsittelyssä myöntänyt, ettei mikään olisi estänyt sitä ilmoittamasta päätöksessä niitä tekijöitä, jotka otettiin huomioon järjestelmällisesti ja jotka ilmaistiin päätöksen tekopäivänä pidetyssä lehdistötilaisuudessa. Tältä osin on muistutettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan päätöksen perustelujen on oltava itse päätöksessä ja että komission myöhemmät selitykset voidaan ottaa huomioon vain poikkeuksellisissa olosuhteissa (ks. asia T-61/89, Dansk Pelsdyravlerforening v. komissio, tuomio 2.7.1992, Kok. 1992, s. II-1931, 131 kohta ja vastaavasti asia T-30/89, Hilti v. komissio, tuomio 12.12.1991, Kok. 1991, s. II-1439, 136 kohta).
- 277 Näistä toteamuksista huolimatta on todettava, että päätöksen 167—172 perustelukappaleessa sakkojen määrän vahvistamisen osalta esitetyt perustelut ovat vähintäänkin yhtä yksityiskohtaisia kuin komission aikaisemmissa, samanlaisia kilpailusääntöjen rikkomisia koskevissa päätöksissä. Vaikka perustelujen virheellisyys on viran puolesta huomioon otettava seikka, yhteisöjen tuomioistuimet eivät päätöksen antamishetkeen mennessä olleet arvostelleet sitä käytäntöä, jota komissio noudatti määräämiensä sakkojen perustelemissa. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on ensimmäisen kerran vasta asiassa T-148/89, Tréfilunion vastaan komissio, 6.4.1995 antamassaan tuomiossa (Kok. 1995, s. II-1063, 142 kohta) sekä asiassa T-147/89, Société métallurgique de

Normandie vastaan komissio (Kok. 1995, s. II-1057, julkaistu lyhennelmänä), ja asiassa T-151/89, Société des treillis et panneaux soudés vastaan komissio (Kok. 1995, s. II-1191, julkaistu lyhennelmänä), samana päivänä antamissaan tuomioissa korostanut olevan toivottavaa, että yritykset saisivat yksityiskohtaisesti tietää niille määrättyjen sakkojen laskentatavan, ilman että niiden olisi tämän vuoksi nostettava kanne komission päätöksestä.

278 Tästä seuraa, että kun komissio toteaa päätöksessään, että yhteisön kilpailusääntöjä on rikottu, ja määrää rikkomiseen osallistuneille yrityksille sakkoja siten, että se ottaa sakkojen määrää vahvistaessaan järjestelmällisesti huomioon tietyt peruseikat, sen on mainittava nämä seikat itse päätöksessään, jotta ne, joille päätös on osoitettu, voivat tarkastaa, onko sakkojen taso perusteltu, ja arvioida mahdollisen syrjinnän olemassaoloa.

279 Edellä 277 kohdassa mainituissa erityisissä olosuhteissa ja ottaen huomioon se, että komissio on oikeudenkäyntimenettelyssä osoittautunut halukkaaksi esittämään kaikki sakkojen laskentatapaa koskevat asiaan vaikuttavat tiedot, sitä, ettei sakkojen laskentatapaa ole päätöksessä perusteltu erikseen, ei voida tässä asiassa pitää sellaisenaan perusteluvelvollisuuden rikkomisena, jonka vuoksi olisi perusteltua poistaa sakot kokonaan tai osittain. Kantaja ei ole myöskään näyttänyt toteen, ettei se olisi voinut käyttää puolustautumisoikeuksiaan tehokkaasti.

280 Kanneperustetta ei siten voida hyväksyä.”

Kanneperuste, jonka mukaan komissio oli arvioinut virheellisesti LE-raporttia

- 13 Valittaja kiisti sen, että kartelli olisi ”pääasiallisesti onnistunut saavuttamaan tavoitteensa” (päätöksen 168 perustelukappaleen seitsemäs luetelmakohta). Valittaja vetosi lähinnä siihen, että ainoa todiste, joka komissiolla oli ollut hinnankorotusilmoitusten vaikutuksista myyntihintoihin, oli LE-raportti, jossa oli otettu huomioon kaikki tekijät, jotka voivat vaikuttaa myyntihintoihin markkinoilla, joilla on kilpailua, kuten kysynnän ominaispiirteet ja tuotantokustannukset. Valittajan mukaan tässä raportissa kuitenkin päädyttiin siihen, etteivät myyntihinnat poikenneet siitä, mitä ne olisivat olleet kilpailun vallitessa. Komissio oli keskittänyt huomionsa vain hinnankorotusilmoituksiin ottamatta huomioon niitä todellisia tekijöitä, jotka olivat myyntihintojen korotusten taustalla, eikä ollut ottanut riittävästi huomioon asiakaskohtaisia neuvotteluja. Valittaja väitti lisäksi, että myyntihintojen kehittymistä kuvailevassa päätöksen osassa oli virheitä.

- 14 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on lausunut tältä osin seuraavaa:

”292 Päätöksen 168 perustelukappaleen seitsemännen luetelmakohdan mukaan komissio on määrännyt sakkojen yleisen tason ottaen muun muassa huomion sen, että kartelli on ’pääasiallisesti onnistunut saavuttamaan tavoitteensa’. On kiistatonta, että tällä viitataan niihin vaikutuksiin, joita päätöksen 1 artiklassa todetulla rikkomisella on ollut markkinoihin.

293 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo, että rikkomisen vaikutuksia koskevan komission arvioinnin lainmukaisuuden valvomiseksi riittää, kun tarkastellaan salaisen hintayhteistyön vaikutuksia koskevaa komission arviointia. Kuten kantajakin on huomauttanut, kun tarkastel-

laan salaisen hintayhteistyön vaikutuksia, voidaan yleisesti arvioida, onko kartelli onnistunut, koska seisokkeja koskeneella salaisella yhteistyöllä ja markkinaosuuksia koskeneella salaisella yhteistyöllä pyrittiin varmistamaan yhdenmukaistettujen hinta-aloitteiden onnistuminen.

- 294 Komissio on arvioinut salaisen hintayhteistyön yleisiä vaikutuksia. Vaikka kantajan väitetiedoksiantoon antamassaan vastauksessa esittämät yrityskohtaiset tiedot osoittaisivatkin — kuten kantaja väittää —, että salaisen hintayhteistyön vaikutukset ovat kantajan osalta olleet vähäisempiä kuin tämän yhteistyön vaikutukset Euroopan kartonkimarkkinoilla kokonaisuutena tarkastellen, tällaiset yrityskohtaiset tiedot eivät sellaisenaan riitä heikentämään komission arvioinnin luotettavuutta.
- 295 Komission ei näissä olosuhteissa voida katsoa toimineen väärin, kun se ei ole erikseen tarkastellut salaisen hintayhteistyön vaikutuksia SBS-kartongin osalta, koska tämän kartonkilaadun myynti on vähemmän kuin 10 prosenttia päätöksessä tarkoitettujen kolmen kartonkilaadun kokonaisuudessa (5 perustelukappaleen viides kohta).
- 296 Kuten komissio on suullisessa käsittelyssä vahvistanut, päätöksessä on tehty ero kolmen erityyppisen vaikutuksen välille. Komissio on lisäksi perustanut käsityksensä siihen, että tuottajat itse ovat yleisesti ottaen katsoneet hinta-aloitteiden onnistuneen.
- 297 Ensimmäinen vaikutusten tyyppi, jonka komissio on ottanut huomioon ja jota kantaja ei ole kiistänyt, on muodostunut siitä, että sovitut hinnankorotukset on tosiasiallisesti ilmoitettu asiakkaille. Uusia hintoja on siten käytetty perustana käytäessä asiakaskohtaisia neuvotteluja myyntihinnoista (ks. mm. päätöksen 100 perustelukappale ja 101 perustelukappaleen viides ja kuudes kohta). Tältä osin kantaja esittää ristiriitaisia väitteitä, kun se kiistää sen, että ilmoitettuja hintoja olisi käytetty viitehintana markkinoilla, mutta samalla myöntää, että ilmoitetut

hinnat otettiin huomioon neuvoteltaessa asiakkaiden kanssa myyntihinnoista.

- 298 Toinen vaikutusten tyyppi on muodostunut siitä, että myyntihintojen kehitys seurasi ilmoitettujen hintojen kehitystä. Tältä osin komissio väittää, että 'tuottajat eivät tyytyneet ilmoittamaan sovitusta hinnankorotuksista, vaan ne ryhtyivät muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta myös konkreettisiin toimenpiteisiin varmistaakseen, että korotukset todella toteutettiin asiakaskunnassa' (päätöksen 101 perustelukappaleen ensimmäinen kohta). Komissio myöntää, että asiakkaat joskus saivat myönnytyksiä korotusten voimaantulopäivän osalta tai asiakaskohtaisia hyvityksiä tai alennuksia, erityisesti suurista tilauksista, ja että 'toteutunut keskimääräinen nettokorotus oli alennusten, hyvitysten ja muiden myönnytyksen vähentämisen jälkeen aina pienempi kuin ilmoitetun korotuksen kokonaismäärä' (päätöksen 102 perustelukappaleen viimeinen kohta). Komissio viittaa LE-raportissa oleviin kaavioihin ja toteaa niiden perusteella, että ilmoitettujen hintojen kehityksen ja kansallisina valuuttoina ilmaistujen tai ecuiksi muunnettujen myyntihintojen kehityksen välillä oli 'vahva lineaarinen yhteys' päätöksessä tarkoitettuna aikana. Komissio päättelee siitä seuraavaa: 'Toteutuneet nettomääräiset hinnankorotukset seurasivat ilmoitettuja korotuksia läheisesti, vaikkakin tietyllä viiveellä. Raportin laatija itsekkin on kuulemistilaisuudessa todennut, että tämä piti paikkansa vuosina 1988 ja 1989' (päätöksen 115 perustelukappaleen toinen kohta).
- 299 On myönnettävä, että komissio on tätä toista vaikutusten tyyppiä arvioidessaan voinut aiheellisesti pitää ilmoitettujen hintojen kehityksen ja myyntihintojen kehityksen välistä lineaarista suhdetta näyttönä siitä, että hinta-aloitteilla oli tuottajien tavoitteen mukainen vaikutus myyntihintoihin. On itse asiassa kiistatonta, että se käytäntö, että hinnoista neuvotellaan asiakaskohtaisesti, merkitsee relevanteilla markkinoilla sitä, etteivät myyntihinnat yleensä täsmälleen vastaa ilmoitettuja hintoja. Ei siis voida olettaa, että myyntihintojen korotukset täsmälleen vastaavat ilmoitettujen hintojen korotuksia.

- 300 Komissio on ilmoitettujen hintojen ja myyntihintojen korotusten vastavuussuhteen osalta aiheellisesti viitannut LE-raporttiin, koska se on kartongin hintojen kehitystä päätöksessä tarkoitettuna aikana käsittelevä analyysi, joka perustuu useiden tuottajien, muun muassa kantajan itsensä, antamiin tietoihin.
- 301 Tämä raportti vahvistaa kuitenkin vain osittain, että ajallisesti oli olemassa 'vahva lineaarinen yhteys'. Ajanjaksoa 1987—1991 tarkasteltaessa voidaan nimittäin erottaa kolme eri kautta. LE-raportin laatija on komission pitämässä kuulemistilaisuudessa tiivistänyt päätelmänsä tältä osin seuraavasti: 'Ilmoitettujen hintojen ja markkinahintojen nousun välillä ei tarkastellun ajanjakson alkupuolella eli vuodesta 1987 vuoteen 1988 ollut voimakasta vastaavuutta edes viiveellä. Tällainen vastavuussuhde on sen sijaan ollut kaudella 1988/1989, minkä jälkeen vastaavuus on heikentynyt ja esiintynyt kautena 1990/1991 oudosti [oddly]' (kuulemistilaisuuden pöytäkirjan s. 28). Raportin laatija on lisäksi todennut, että nämä eri ajanjaksojen väliset vaihtelut liittyivät läheisesti kysynnän vaihteluun (ks. erityisesti kuulemistilaisuuden pöytäkirjan s. 20).
- 302 LE-raportin laatijan suullisesti esittämät päätelmät vastaavat hänen raportissa esittämänsä analyysiä ja erityisesti ilmoitettujen hintojen ja myyntihintojen kehitystä vertailevia kaavioita (LE-raportti, kaaviot 10 ja 11, s. 29). On siis todettava, että komissio on näyttänyt ainoastaan osittain toteen sen 'vahvan lineaarisen yhteyden', johon se on vedonnut.
- 303 Komissio on suullisessa käsittelyssä todennut ottaneensa huomioon myös salaisen hintayhteistyön kolmannen vaikutusten tyyppin, joka muodostuu siitä, että myyntihintojen taso ylitti tason, jolla ne olisivat olleet ilman salaista yhteistyötä. Komissio on korostanut, että PWG oli suunnitellut hinnankorotusten päivämäärät ja järjestyksen, jossa korotuksista ilmoitettiin, ja komissio on tältä osin katsonut päätöksessään, että 'ei voida ajatella, ettei yhdenmukaistetuilla ilmoituksilla näissä olosuhteissa olisi

ollut mitään vaikutusta todelliseen hintatasoon' (päätöksen 136 perustelukappaleen kolmas kohta). LE-raportissa (3 osasto) on esitetty malli, jonka avulla voidaan nähdä, mikä on tietystä objektiivisesta markkinatilanteesta johtuva hintataso. Raportissa todetaan, että kautena 1975—1991 vallinneiden objektiivisten taloudellisten tekijöiden perusteella määräytynyt hintataso olisi vähäisiä eroja lukuun ottamatta kehittynyt täsmälleen samalla tavalla kuin noudatettujen myyntihintojen taso, ja näin on ollut myös päätöksessä tarkoitettuna aikana.

- 304 Raportissa olevan analyysin perusteella ei näistä päätelmistä huolimatta voida todeta, että yhdenmukaistetut hinta-aloitteet eivät olisi mahdollistaneet sitä, että tuottajat saavuttivat myyntihinnoissa tason, joka ylitti sen hintatason, johon olisi päästy vapaan kilpailun vallitessa. Kuten komissio on suullisessa käsittelyssä tähdentänyt, on mahdollista, että salainen yhteistyö on vaikuttanut tuossa analyysissä huomioon otettuihin tekijöihin. Komissio toteaa siis aiheellisesti, että salainen yhteistoiminta on voinut esimerkiksi vähentää yritysten ponnekkua kustannusten pienentämisessä. Komissio ei ole kuitenkaan väittänyt, että LE-raportissa olevassa analyysissä olisi jokin suoranainen virhe, eikä se ole myöskään esittänyt omaa taloudellista analyysiansä siinä, miten myyntihinnat mahdollisesti olisivat kehittyneet ilman yhteistoimintaa. Komission väitettä, jonka mukaan myyntihintojen taso olisi ollut alempi, jos tuottajien välillä ei olisi ollut salaista yhteistyötä, ei näin ollen voida hyväksyä.
- 305 Tästä seuraa, että salaisen hintayhteistyön vaikutusten kolmannen tyyppin olemassaoloa ei ole näytetty toteen.
- 306 Tuottajien subjektiivinen arvio, jota komissio on käyttänyt perustana katsoessaan, että kartelli oli pääasiallisesti onnistunut saavuttamaan tavoitteensa, ei millään tavalla muuta edellä olevia toteamuksia. Komissio on tältä osin viitannut suullisessa käsittelyssä antamaansa asiakirjaluetteloon. Vaikka komissio olisikin voinut perustaa arvionsa hintaaloitteiden mahdollisesta onnistumisesta asiakirjoihin, joissa tuodaan esille joidenkin tuottajien subjektiivisia käsityksiä, on kuitenkin todettava,

että useat yritykset, muun muassa kantaja, ovat suullisessa käsittelyssä aiheellisesti vedonneet useisiin muihin asiakirja-aineistossa oleviin asiakirjoihin, joissa selvitetään niitä ongelmia, joita tuottajilla oli sovittujen hinnankorotusten toteuttamisessa. Komission viittaus tuottajien omiin ilmoituksiin ei näin ollen ole riittävä peruste päätellä, että kartelli olisi pääasiallisesti onnistunut saavuttamaan tavoitteensa.

307 Edellä oleva huomioon ottaen on todettava, että komission esiin tuomat kilpailusääntöjen rikkomisen vaikutukset on näytetty toteen vain osittain. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimella on sakkojen osalta täysi harkintavalta, ja tämän harkintavallan nojalla se arvioi nyt tehdyn päätelmän merkitystä harkitessaan asiassa todetun kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuutta (ks. jäljempänä 358 kohta).”

Kanneperuste, jonka mukaan sakon taso oli suhteettoman korkea

15 Valittaja korosti, että kilpailupolitiikasta vastaava komission jäsen oli 13.7.1994 pidetyssä lehdistötilaisuudessa selittänyt, että määrätyt sakot olivat lähellä asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohdassa säädettyä ylärajaa. Valittajan mukaan näin korkea taso ei kuitenkaan ollut perusteltu sen enempää kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuuden kuin sen kestonkaan vuoksi.

16 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tästä lausunut seuraavaa:

”352 Asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohdan mukaan komissio voi päätöksellään määrätä yrityksille, jotka tahallaan tai tuottamuksesta ovat rikkoneet perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohtaa, sakon, joka on vähintään 1 000 ecua ja enintään 1 000 000 ecua taikka tätä suurempi

mutta enintään 10 prosenttia kunkin rikkomukseen osallistuneen yrityksen edellisen tilikauden liikevaihdosta. Sakon suuruutta määrättäessä otetaan huomioon sekä rikkomisen vakavuus että sen kesto. Kuten edellä on jo todettu, yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännöstä ilmenee, että rikkomisen vakavuutta harkittaessa on otettava huomioon useita seikkoja, muun muassa asian erityiset olosuhteet, asiayhteys ja sakkojen varoittava vaikutus, mutta niistä perusteista, jotka on välttämättä otettava huomioon, ei ole vahvistettu sitovaa tai tyhjentävää luetteloa (em. asia SPO ym. v. komissio, määräyksen 54 kohta).

353 Komissio on tässä asiassa määrännyt sakkojen yleisen tason ottaen huomioon rikkomisen keston (päätöksen 167 perustelukappale) ja seuraavat seikat (päätöksen 168 perustelukappale):

'— salainen yhteistyö hintojen vahvistamisessa ja markkinaosuuksien jakaminen ovat sellaisenaan kilpailusääntöjen vakavaa rikkomista,

— kartelli kattoi melkein koko yhteisön alueen,

— yhteisön kartonkimarkkinat ovat merkittävä teollisuudenala, jonka kokonaisliikevaihto on vuodessa noin 2,5 miljardia ecua,

— rikkomiseen osallistuneet yritykset edustavat käytännöllisesti katsoen koko markkinoita,

- kartelli toimi säännöllisten ja vakiintuneeksi tavaksi muodostuneiden kokousten muodossa, joiden tarkoituksena oli yhteisön kartonkimarkkinoiden yksityiskohtainen säätely,

- salaisen yhteistyön todellisen luonteen ja ulottuvuuden peittämiseksi toteutettiin huolellisesti suunniteltuja toimia (PWG:n ja JMC:n kokouksia koskevia virallisia pöytäkirjoja ja asiakirjoja ei ole; osallistujia kehoitettiin olemaan tekemättä muistiinpanoja; hinnankorotuksista ilmoitettavien kirjeiden ajoitus ja järjestys suunniteltiin siten, että korotusten voitiin väittää olevan vain 'toisten seurailua', jne.),

- kartelli oli pääasiallisesti onnistunut saavuttamaan tavoitteensa.'

- 354 On lisäksi kiistatonta, että yrityksille määrättiin sakkoja, joiden perustaso oli 9 tai 7,5 prosenttia kunkin yrityksen, jolle päätös on osoitettu, yhteisön kartonkimarkkinoilta vuonna 1990 saamasta liikevaihdosta, siten että ensin mainittua prosenttia sovellettiin kartellin 'johtajiksi' katsottuihin yrityksiin ja pienempää prosenttia kartellin 'rivijäseniin'.
- 355 Ensiksi on korostettava, että komissio voi sakkojen yleistä tasoa harkitessaan perustellusti ottaa huomioon, että yhteisön kilpailusääntöjen selvät rikkomiset ovat vielä melko yleisiä, joten se voi korottaa sakkojen tasoa niiden varoittavan vaikutuksen vahvistamiseksi. Vaikka komissio on aikaisemmin määrännyt tietyntasoisia sakkoja tietyntyyppisistä rikkomisista, se ei estä sitä korottamasta tätä tasoa asetuksessa N:o 17 säädetyissä rajoissa, jos osoittautuu, että se on välttämätöntä yhteisön kilpailupolitiikan toteuttamiseksi (ks. mm. em. yhdistetyt asiat *Musique Diffusion française ym. v. komissio*, tuomion 105—108 kohta ja asia T-13/89, *ICI v. komissio*, tuomio 10.3.1992, Kok. 1992, s. II-1021, 385 kohta).

- 356 Toiseksi on todettava, että komissio on aiheellisesti väittänyt, että tälle asialle ominaisten olosuhteiden vuoksi ei voida suoraan vertailla tässä päätöksessä käytettyä sakkojen yleistä tasoa ja komission aikaisemmassa päätöskäytännössä käytettyjä tasoja; aiempaa päätöskäytäntöä edustaa erityisesti polypropeenipäätös, joka komission itsensä mukaan on se päätös, jota parhaiten voidaan verrata käsiteltävänä olevaan päätökseen. Toisin kuin polypropeenipäätökseen johtaneessa asiassa, tässä asiassa ei nimittäin ole otettu huomioon mitään yleisiä lieventäviä asianhaaroja sakkojen yleistä tasoa määrätessä. Salaisen yhteistyön peittämiseksi toteutetut toimenpiteet osoittavat, että kyseiset yritykset olivat täysin tietoisia toimintansa lainvastaisuudesta. Komissio on näin ollen voinut ottaa nämä toimenpiteet huomioon rikkomisen vakavuutta arvioidessaan, koska ne ovat sellainen erityisen vakava osa kilpailusääntöjen rikkomista, joka erottaa tämän rikkomisen komission aikaisemmin toteamista rikkomisista.
- 357 Kolmanneksi on korostettava perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan rikkomisen pitkää kestoa ja ilmeisyyttä ja sitä, että se on tapahtunut siitä huolimatta, että komission aikaisempi päätöskäytäntö ja erityisesti polypropeenipäätös olisi pitänyt ymmärtää varoitukseksi. Tältä osin todettava, ettei minkään perusteella voida katsoa, että komissio olisi päätöksen 167 perustelukappaleessa olevien toteamusten vastaisesti katsonut sakkojen tasoa määrätessään, että kilpailusääntöjen rikkominen olisi kestänyt pidempään kuin mitä päätöksen 1 artiklassa on tosiasiallisesti todettu.
- 358 Näiden seikkojen perusteella on katsottava, että päätöksen 168 perustelukappaleessa mainitut perusteet osoittavat komission vahvistaman sakkojen yleisen tason perustelluksi. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimien on tosin edellä jo todennut, että ne salaisen hintayhteistyön vaikutukset, joita komissio käytti perustana sakkojen yleistä tasoa määrätessään, on näytetty toteen vain osittain. Edellä oleva huomioon ottaen tällä päätelmällä ei kuitenkaan ole tuntuva vaikutusta todetun kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuuden arviointiin. Jo sen perusteella, että yritykset tosiasiallisesti ilmoittivat sovitusta hinnankorotuksista ja että näin ilmoitettuja hintoja käytettiin perustana asiakaskohtaisia myyntihintoja vahvistettaessa, voidaan todeta, että sekä salaisen hintayhteistyön tarkoituksena että sen vaikutuksena oli vakava kilpailun rajoittaminen. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimien katsoo täyden harkintavaltansa

nojalla, että komission vahvistaman sakkojen yleisen tason minkäänlainen alentaminen ei ole perusteltua kilpailusääntöjen rikkomisen vaikutuksista tehtyjen toteamusten vuoksi.

- 359 Kun komissio tässä asiassa vahvisti sakkojen yleisen tason, se ei poikennut aikaisemmasta päätöskäytännöstään sillä tavalla, että sen olisi pitänyt perustella kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuutta koskeva arviointi selvemmin (ks. mm. asia 73/74, Groupement des fabricants de papiers peints de Belgique ym. v. komissio, tuomio 26.11.1975, Kok. 1975, s. 1491, 31 kohta, Kok. Ep. II, s. 535).
- 360 Kanneperuste on siis hylättävä.”
- 17 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on lopuksi päätenyt siihen, että koska yhtäkään niistä kanneperusteista, joita valittaja oli esittänyt sakon poistamista tai sen alentamista koskevan vaatimuksensa tueksi, ei ollut hyväksytty, valittajalle määrättyä sakkoa ei ollut alennettava.

Valitus

- 18 Valittaja on valituksessaan vaatinut, että valituksenalainen tuomio ja päätös kumotaan ”ainakin osittain” (”at least in part”) ja että sille määrätty sakko poistetaan tai että sakkoa ainakin alennetaan.
- 19 Valittaja on valituksessaan esittänyt kaksi valitusperustetta. Valittaja väittää, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tehnyt oikeudellisia virheitä, kun se on katsonut, ettei se, ettei komissio ollut maininnut päätöksessään, mitä tekijöitä

se oli järjestelmällisesti ottanut huomioon valittajalle määrätyn sakon suuruudesta päättäessään, merkinnyt sitä, että komissio olisi jättänyt perusteluvelvollisuutensa täyttämättä, minkä vuoksi sakon poistaminen kokonaisuudessaan tai osittain olisi perusteltua, ja kun se on katsonut, ettei sen oma päätelmä, jonka mukaan komissio ei ollut näyttänyt toteen kaikkia kilpailusääntöjen rikkomisen vaikutuksia, joihin se oli vedonnut, vaikuttanut tuntuvasti ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arvioon kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuudesta eikä näin ollen myöskään voinut johtaa sakon määrän alentamiseen.

Valituksen tutkittavaksi ottaminen

- 20 Komissio väittää, ettei valitusta voida ottaa tutkittavaksi kahdesta syystä.
- 21 Komissio katsoo ensinnäkin, että valitus olisi jätettävä tutkimatta, koska siinä vaaditaan kumottavaksi valituksenalainen tuomio kokonaisuudessaan, vaikka valittaja on valittanut ainoastaan valituksenalaisen tuomion niistä kohdista, jotka koskevat sakon tasoa.
- 22 Vaikka valittaja on tosin vaatinut valituksenalaisen tuomion kumoamista ”ainakin osittain”, valituskirjelmästä käy ilmi, että valittajan väitteet koskevat ainoastaan sakon tasoa. Näin ollen ei ole syytä katsoa, että valituksella pyritäisiin saamaan valituksenalainen tuomio kumotuksi kokonaisuudessaan.
- 23 Komissio väittää toiseksi, että valittajan toinen valitusperuste, joka perustuu siihen, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin olisi tehnyt oikeudellisen virheen, kun se ei ole alentanut sakon määrää sen jälkeen, kun se on katsonut, ettei komissio ollut näyttänyt toteen kaikkia kilpailusääntöjen rikkomisen vaikutuksia. Komission käsityksen mukaan on selvää, että yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännöstä johtuu, ettei yhteisöjen tuomioistuimen kuulu valitusta käsitellessään tutkia ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen täyden harkintavaltansa nojalla tekemää ratkaisua sakon asianmukaisesta tasosta.

- 24 Riittää, kun tähän todetaan, että kun ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on ratkaissut täyden harkintavaltansa perusteella yhteisön oikeuden rikkomisesta yrityksille määrättyjen sakkojen suuruuden, yhteisöjen tuomioistuimen asiana ei ole korvata kohtuullisuussyistä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen harkintaa omallaan, kun se käsittelee oikeuskysymyksiä valituksen yhteydessä (asia C-310/93 P, BPB Industries ja British Gypsum v. komissio, tuomio 6.4.1995, Kok. 1995, s. I-865, 34 kohta), mutta yhteisöjen tuomioistuin on kuitenkin toimivaltainen tutkimaan, onko ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin käsitellyt oikeudellisesti riittävällä tavalla kaikkia valittajan esittämiä väitteitä, joilla pyritään sakon poistamiseen tai pienentämiseen (asia C-219/95 P, Ferriere Nord v. komissio, tuomio 17.7.1997, Kok. 1997, s. I-4411, 31 kohta).
- 25 Myös komission toinen tutkimatta jättämisen peruste on näin ollen hylättävä.

Ensimmäinen valitusperuste

- 26 Valittaja väittää ensimmäisenä valitusperusteenaan, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tehnyt oikeudellisen virheen, kun se ei ole päätenyt siihen, että päätös oli vajavaisesti perusteltu, eikä ole kumonnut sitä tästä syystä, vaikka se on todennut valituksenalaisen tuomion 272 kohdassa, että komissio oli jättänyt mainitsematta päätöksessään ne tekijät, jotka se oli järjestelmällisesti ottanut huomioon sakkojen suuruutta määrätessään.
- 27 Valittaja väittää lisäksi, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan, johon ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on viitannut valituksenalaisen tuomion 276 kohdassa, tällaiset tiedot olisi ilmoitettava itse päätöksessä eikä komission myöhempiä selityksiä, jotka se antaa lehdistölle tai ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa käytävässä oikeudenkäynnissä, voida ottaa huomioon kuin poikkeuksellisissa olosuhteissa. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on kuitenkin nimenomaan todennut tässä samassa 276 kohdassa komission myöntäneen istunnossa, että mikään ei olisi estänyt sitä ilmoittamasta päätöksessä näitä tekijöitä. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei olisi saanut tässä tilanteessa

ottaa huomioon sitä, ”että komissio on oikeudenkäyntimenettelyssä osoittautunut halukkaaksi esittämään kaikki sakkojen laskentatapaa koskevat asiaan vaikuttavat tiedot” (valituksenalaisen tuomion 279 kohta).

- 28 Valittaja katsoo myös, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on menetellyt virheellisesti, kun se on ajallisesti rajoittanut tulkintaa, jonka se on antanut EY:n perustamissopimuksen 190 artiklan (josta on tullut EY 253 artikla) asettamista vaatimuksista sakkojen määräämisen suhteen edellä mainituissa asioissa Tréfilunion vastaan komissio, Société métallurgique de Normandie vastaan komissio ja Société des treillis et panneaux soudés vastaan komissio antamissaan tuomioissa (jäljempänä betoniteräsverkkotuomiot), jotka on mainittu valituksenalaisen tuomion 277 kohdassa, vaikka yhteisöjen tuomioistuin on aina katsonut, että tulkinnalla, jonka se antaa yhteisön oikeuden oikeussäännöstä, selvennetään ja täsmennetään tämän oikeussäännön merkitystä ja ulottuvuutta, sellaisena kuin sitä pitää tai olisi pitänyt tulkita ja soveltaa alusta alkaen, jollei tällaisessa tulkinnan sisältävässä tuomiossa ole toisin määrätty.
- 29 Valittaja väittää vielä, että valituksenalaisen tuomion 279 kohdan lopussa esitetty ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen näkemys, jonka mukaan ”kantaja ei ole — — näyttänyt toteen, ettei se olisi voinut käyttää puolustautumisoikeuksiaan tehokkaasti”, on asian kannalta merkityksetön, sillä perusteluvollisuus on olennainen menettelymääräys, joka suoraan johtuu perustamissopimuksen 190 artiklasta. Valittajan ei siis ole tarvinnut osoittaa, että perustelujen puuttumisesta olisi sille aiheutunut suoranaista haittaa.
- 30 Komission mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on valituksenalaisen tuomion 273 kohdassa katsonut, että päätöksen 169—172 perustelukappaleessa on ”riittävä ja asiassa merkityksellinen selvitys kunkin yrityksen osalta kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuuden ja keston määrittämisessä huomioon otetuista arviointiperusteista”.
- 31 Komissio väittää, että valituksenalaisen tuomion 274—279 kohta ovat sinänsä turhia, koska niissä muistutetaan siitä, että sakon määrään on liityttävä varoitettava vaikutus (274 kohta) ja mitkä ovat betoniteräsverkkotuomioista johtuvat seuraukset (275—279 kohta). Komissio katsoo lisäksi, että valittaja on tulkinnut

näitä tuomioita virheellisesti. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on komission käsityksen mukaan näissä tuomioissa, kuten valituksenalaisessa tuomiossakin, katsonut komission päätöksen perustelut riittäviksi ja samalla ilmaissut toiveensa siitä, että käytetty laskentamenetelmä olisi läpinäkyvämpi. Näin tehdessään ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei ole katsonut läpinäkyvyyden puuttumista päätöksen perustelujen puuttumiseksi. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen toteamus johtuu korkeintaan hyvän hallintotavan periaatteesta siinä mielessä, että päätösten adressaattien ei pitäisi joutua panemaan vireille oikeudenkäyntiä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa saadakseen tietää komission käyttämän laskentatavan kaikki yksityiskohdat. Tällaiset näkemykset eivät kuitenkaan sinänsä ole päätöksen kumoamisperuste.

- 32 Aluksi on todettava, mitkä olivat ne eri vaiheet ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen päättelyssä, joita edeten se antoi ratkaisunsa kanneperusteesta, jonka mukaan sakkojen laskennan osalta perusteluvollisuutta ei ollut täytetty.
- 33 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on ensin todennut valituksenalaisen tuomion 266 kohdassa, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan yksittäispäätöstä koskevan perusteluvollisuuden tavoitteena on mahdollistaa se, että yhteisöjen tuomioistuimet voivat tutkia päätöksen laillisuuden, ja antaa sille, jota asia koskee, riittävät tiedot sen arvioimiseksi, onko päätös asianmukainen vai onko siinä mahdollisesti sellainen virhe, jonka perusteella sen pätevyys voidaan riitauttaa, kuitenkin niin, että tämän velvollisuuden laajuus riippuu kyseisen päätöksen luonteesta ja siitä asiayhteydestä, missä se on tehty (ks. ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen mainitseman oikeuskäytännön lisäksi mm. asia C-22/94, Irish Farmers Association ym., tuomio 15.4.1997, Kok. 1997, s. I-1809, 39 kohta).
- 34 Seuraavaksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on todennut valituksenalaisen tuomion 267 kohdassa, että kun on — kuten tässä tapauksessa — kyse päätöksestä, jolla useille yrityksille määrätään sakkoja yhteisön kilpailusääntöjen rikkomisesta, perusteluvollisuuden laajuus on määrättävä ottaen huomioon se, että rikkomisten vakavuus riippuu useista seikoista, joihin kuuluvat asian erityisolosuhteet, asiayhteys ja sakkojen varoittava vaikutus, mutta niistä perus-

teista, jotka on välttämättä otettava huomioon, ei kuitenkaan ole vahvistettu sitovaa tai tyhjentävää luetteloa (em. asia SPO ym. v. komissio, määräyksen 54 kohta).

- 35 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on lausunut valituksenalaisen tuomion 273 kohdassa seuraavaa:

”Kun päätöksen 169—172 perustelukappaleita tulkitaan ottaen huomioon päätöksessä oleva yksityiskohtainen selvitys niistä tosiasiaväitteistä, joita päätöksen kutakin adressaattia kohtaan on esitetty, on katsottava, että näissä perustelukappaleissa on riittävä ja asiassa merkityksellinen selvitys kunkin yrityksen osalta kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuuden ja keston määrittämisessä huomioon otetuista arviointiperusteista.”

- 36 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on kuitenkin valituksenalaisen tuomion 275—279 kohdassa lieventänyt 273 kohtaan sisältyvän näkemyksen ulottuvuutta tavalla, joka ei ole yksiselitteinen.

- 37 Valituksenalaisen tuomion 275 ja 276 kohdasta käy nimittäin ilmi, ettei päätökseen sisälly tarkkoja tietoja niistä seikoista, jotka komissio oli järjestelmällisesti ottanut huomioon sakkojen suuruutta määritessään, vaikka se olisi voinut ne ilmoittaa ja vaikka niiden avulla yritykset olisivat voineet paremmin arvioida, oliko komissio tehnyt virheitä yksittäisen sakon määrää vahvistaessaan ja oliko sakon määrä perusteltu suhteessa sovellettuihin yleisiin perusteisiin. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on valituksenalaisen tuomion 277 kohdassa todennut lisäksi olevan betoniteräsverkkotuomioiden mukaisesti toivottavaa, että yritykset saisivat tietää yksityiskohtaisesti niille määrättyjen sakkojen laskentatavan, ilman että niiden olisi tämän vuoksi nostettava kanne komission päätöksestä.

- 38 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on valituksenalaisen tuomion 279 kohdassa päätenyt siihen, että se, ”ettei sakkojen laskentatapa ole päätöksessä

perusteltu erikseen”, oli oikeutettua tuon tapauksen erityisissä olosuhteissa, joiksi katsottiin se, että laskentaan vaikuttaneet tekijät ilmoitettiin oikeudenkäynnin yhteydessä, ja se, että betoniteräsverkkotuomioihin sisältyvä tulkinta perustamissopimuksen 190 artiklasta oli uudenlainen.

- 39 Ennen kuin valittajan väitteiden pohjalta tutkitaan, onko ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimissa ollut oikeassa käsityksessään siitä, mitä seurauksia perusteluvollisuuden noudattamisen kannalta on sillä, että laskentaan vaikuttaneista tekijöistä annetaan tieto oikeudenkäynnin yhteydessä, ja sillä, että betoniteräsverkkotuomioissa tehtiin uudenlainen tulkinta, on käsiteltävä sitä, edellyttikö perustamissopimuksen 190 artiklassa asetetun perusteluvollisuuden noudattaminen, että komission oli päätöksessään niiden arviointiperusteiden lisäksi, joiden avulla se on päätellyt kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuuden ja keston, annettava yksityiskohtaisempi selvitys sakkojen laskentatavasta.
- 40 Tältä osin on todettava, että kun on kyse sellaisista päätöksistä nostetuista kanteista, joissa komissio on määrännyt yrityksille sakkoja kilpailusääntöjen rikkomisesta, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimissa on kahdella tapaa toimivaltainen.
- 41 Toisaalta ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tehtävänä on tutkia päätösten laillisuus EY:n perustamissopimuksen 173 artiklan (josta on muutettuna tullut EY 230 artikla) nojalla. Tällöin sen on muun muassa tutkittava, onko perustamissopimuksen 190 artiklassa asetettua perusteluvollisuutta, jonka laiminlyöminen johtaa päätöksen kumoamiseen, noudatettu.
- 42 Toisaalta ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimella on toimivalta EY:n perustamissopimuksen 172 artiklassa (josta on tullut EY 229 artikla) ja asetuksen N:o 17/17 artiklassa sille annetun täyden harkintavallan nojalla arvioida, onko sakkojen suuruus asianmukainen. Tämä arviointi saattaa edellyttää sellaisten lisätietojen esittämistä ja huomioon ottamista, joita perustamissopimuksen 190 artiklassa asetettu perusteluvollisuus ei sinänsä edellytä mainitsemaan päätöksessä.

- 43 Perusteluvollisuuden noudattamisen tutkimisesta on todettava, että asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohdan toisen alakohdan mukaan ”sakon suuruutta määrittäessä on otettava huomioon rikkomuksen vakavuuden lisäksi sen kesto”.
- 44 Kun otetaan huomioon valituksenalaisen tuomion 266 ja 267 kohdassa mainittu oikeuskäytäntö, perusteluvollisuudesta johtuvat aineelliset vaatimukset täytyvät näin ollen, jos komissio ilmoittaa päätöksessään ne arviointiperusteet, joiden avulla se on määrittänyt kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuuden ja keston. Mikäli näitä arviointiperusteita ei ole ilmoitettu, päätöstä rasittaa perustelujen puutteellisuus.
- 45 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on lainmukaisesti katsonut valituksenalaisen tuomion 273 kohdassa, että komissio oli täyttänyt nämä vaatimukset. On nimittäin todettava ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tavoin, että päätöksen 167—172 perustelukappaleessa ilmoitetaan ne perusteet, joita komissio oli käyttänyt sakkoja laskiessaan. Näistä 167 perustelukappale koskee nimenomaan kilpailusääntöjen rikkomisen kestoja; siihen — samoin kuin 168 perustelukappaleeseen — sisältyvät myös ne näkemykset, joihin komissio oli perustanut käsityksensä kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuudesta ja sakkojen yleisestä suuruudesta; 169 perustelukappaleessa mainitaan ne tekijät, jotka komissio oli ottanut huomioon päättäessään kullekin yritykselle määrättävästä sakosta; 170 perustelukappaleessa määritellään, mitä yrityksiä oli pidettävä kartellin ”johtajina”, mistä seurasi erityinen vastuu muihin yrityksiin verrattuna; 171 ja 172 perustelukappaleessa todetaan lopuksi, mikä vaikutus sakkojen suuruuteen oli sillä, että tietyt tuottajat olivat harjoittaneet yhteistyötä komission kanssa, kun se suoritti tarkastuksia tosiseikoista varmistuakseen, tai kun ne vastasivat väitetiedoksiintoon.
- 46 Se, että tarkempia tietoja, kuten yritysten liikevaihto tai komission käyttämät alennusprosentit, on annettu myöhemmin lehdistötilaisuudessa tai oikeudenkäynnin kuluessa, ei heikennä valituksenalaisen tuomion 273 kohdassa tehtyä toteamusta. Tarkennukset, joita kanteen kohteena olevan päätöksen tekijä tekee ja joilla täydennetään jo sinänsä riittäviä perusteluita, eivät varsinaisesti kuulu perusteluvollisuuden noudattamiseen, vaikka niistä saattaa olla hyötyä

siinä päätöksen perustelujen sisällön tutkimisessa, jonka yhteisöjen tuomioistuinten suorittavat, siinä mielessä, että niiden avulla toimitin voi selvittää päätöksen perustana olevia syitä.

- 47 Komissio ei tietenkään saa viedä itseltään harkintavaltaansa sitä kautta, että se käyttäisi yksinomaan ja mekaanisesti laskentakaavoja. Se voi kuitenkin sisällyttää päätökseensä perusteluja, jotka ylittävät sen, mitä tämän tuomion 44 kohdassa tarkoitettujen vaatimukset edellyttävät, esimerkiksi ilmoittamalla numerotietoja, jotka ovat auttaneet sitä, kun se on käyttänyt harkintavaltaansa erityisesti sen suhteen, millaista varoittavaa vaikutusta tavoitellaan, kun useille yrityksille, jotka ovat eri lailla aktiivisesti osallistuneet kilpailusääntöjen rikkomiseen, määrätään sakkoja.
- 48 Saattaa nimittäin olla toivottavaa, että komissio käyttäisi tätä mahdollisuutta hyväkseen, jotta yritykset saisivat tietää yksityiskohtaisesti niille määrätyn sakon laskentatavan. Tämä voi yleisellä tasolla edistää hallintotoiminnan avoimuutta ja helpottaa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen työtä, kun se toimii täyden harkintavaltaansa nojalla, jolloin sen on kyettävä arvioimaan kanteen kohteena olevan päätöksen lainmukaisuuden lisäksi myös määrätyn sakon asianmukaisuutta. Tämä mahdollisuus ei kuitenkaan muuta perusteluvollisuudesta johtuvien vaatimusten ulottuvuutta, kuten komissio on korostanut.
- 49 Tästä seuraa, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei olisi saanut perustamissopimuksen 190 artiklan vastaisesti valituksenalaisen tuomion 278 kohdassa katsoa, että "kun komissio — — ottaa sakkojen määrää vahvistaessaan järjestelmällisesti huomioon tietyt peruseikat, sen on mainittava nämä seikat itse päätöksessä". Vastaavasti ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei olisi myöskään saanut sen jälkeen, kun se on valituksenalaisen tuomion 273 kohdassa todennut, että päätökseen sisältyi "riittävä ja asiassa merkityksellinen selvitys kunkin yrityksen osalta kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuuden ja keston määrittämisessä huomioon otetuista arviointiperusteista", lausua valituksenalaisen tuomion 279 kohdassa, "ettei sakkojen laskentatapaa ole päätöksessä perusteltu erikseen", sillä perustelut ovat keskenään ristiriitaiset.

- 50 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen näin tekemä oikeudellinen virhe ei kuitenkaan ole sellainen, että se johtaisi valituksenalaisen tuomion kumoamiseen, koska ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on edellä esitetyn perusteella pätevästi hylännyt kanneperusteen, jonka mukaan sakkojen laskennan osalta perusteluvollisuutta olisi rikottu, huolimatta siitä, mitä valituksenalaisen tuomion 275—279 kohdassa on lausuttu.
- 51 Koska komission ei tarvinnut perusteluvollisuutta noudattaakseen ilmoittaa päätöksessään sakkojen laskentatapaan liittyviä numerotietoja, ei ole tarpeen tutkia valittajan väitteitä, jotka pohjautuvat tähän virheelliseen lähtökohtaan.
- 52 Ensimmäinen valitusperuste on tämän vuoksi hylättävä.

Toinen valitusperuste

- 53 Valittajan toisen valitusperusteen mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on toiminut virheellisesti, kun se ei ole alentanut komission määräämän sakon määrää sen jälkeen, kun se on katsonut, ettei komissio ollut näyttänyt toteen kaikkia niitä vaikutuksia, joita se oli väittänyt kilpailusääntöjen rikkomisesta johtuneen.
- 54 Valittaja katsoo ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen olleen väärässä, kun se on päätenyt siihen, ettei se, ettei myyntihintojen tasoon ollut vaikutettu kielteisesti, vaikuttanut tuntuvasti ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointiin kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuudesta eikä näin ollen voinut johtaa sakon alentamiseen (valituksenalaisen tuomion 358 kohta). Kilpailusääntöjen rikkomisen vaikutukset ja varsinkin hintojen tosiasiallinen nousu, mikä aiheuttaa suoraan haittaa kuluttajille, ovat kuitenkin kaikkein tärkeimpiä tekijöitä päätettäessä kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuudesta ja siis sakon suuruudesta.

- 55 Valittajan mukaan on asetuksen N:o 17 sekä suhteellisuus- ja yhdenvertaisuusperiaatteiden vastaista määrätä sama seuraamus lievemmästä kilpailusääntöjen rikkomisesta, kuin minä komissio oli sitä pitänyt. Valittaja toteaa lisäksi, että tässä tapauksessa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on ominut itselleen komission poliittisen tehtävän sakkujen suuruuden vahvistamisessa ilmoittamatta, miksi se katsoi, että sen täytyi ryhtyä näin poikkeukselliseen toimenpiteeseen.
- 56 Komissio toteaa sitä vastoin, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimella oli täyden harkintavaltansa mukaisesti valta muodostaa oma käsityksensä siitä, mikä on sakon asianmukainen määrä. Komissio huomauttaa, että nyt käsiteltävänä olevassa tapauksessa kilpailusääntöjen rikkomisen on todettu tapahtuneen ja se on näytetty toteen ja että sen vakavuus ei riipu yksinomaan niistä vaikutuksista, joita sillä on, vaan myös kilpailusääntöjen rikkomiseen osallistuneiden yritysten pyrkimyksistä valvoa markkinoita ja pitää hinnat korkeina, vaikka ne varsin hyvin tiesivät toimenpiteidensä olevan laittomia ja että oli olemassa vaara siitä, että niille langetettaisiin raskaita sakkoja.
- 57 Valituksenalaisesta tuomiosta käy ilmi, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on ensin todennut 352 kohdassa, mitkä ovat komission valtuudet asetuksen N:o 17 15 artiklan mukaan, että tällä on velvollisuus sakon suuruutta määrätessään ottaa huomioon sekä kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuus että sen kesto ja että yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuutta harkittaessa on otettava huomioon useita seikkoja, muun muassa asian erityiset olosuhteet, asiayhteys ja sakkujen varoitettava vaikutus, mutta niistä perusteista, jotka on välttämättä otettava huomioon, ei ole vahvistettu sitovaa tai tyhjentävää luetteloa (em. asia SPO ym. v. komissio, määräyksen 54 kohta).
- 58 Seuraavaksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on luetellut valituksenalaisen tuomion 353 kohdassa ne seikat, jotka päätöksessä koskevat kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuutta ja joihin nähden se on sitten harjoittanut valvontatehtävänsä.

- 59 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on lausunut, että komissio sai perustellusti korottaa sakkojen yleistä tasoa aiempaan päätöskäytäntöönsä verrattuna vahvistaakseen niiden varoittavaa vaikutusta (valituksenalaisen tuomion 355 kohta) ja ottaakseen huomioon sen, että asianomaiset yritykset olivat ryhtyneet toimenpiteisiin salaisen yhteistyön peittämiseksi, mikä oli ”sellainen erityisen vakava osa kilpailusääntöjen rikkomista, joka erottaa tämän rikkomisen komission aikaisemmin toteamista rikkomisista” (valituksenalaisen tuomion 356 kohta). Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on myös korostanut sitä, että perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan rikkomisen kesti pitkään ja oli ilmeistä (valituksenalaisen tuomion 357 kohta).
- 60 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on valituksenalaisen tuomion 358 kohdassa päätenyt siihen, että edellä esitettyjen seikkojen perusteella sillä, että komissio oli vain osittain näyttänyt toteen salaisen hintayhteistyön vaikutukset, ei voinut olla ”tuntuva vaikutusta todetun kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuuden arviointiin”. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on todennut tässä kohtaa, että ”jo sen perusteella, että yritykset tosiasiallisesti ilmoittivat sovitusta hinnankorotuksista ja että näin ilmoitettuja hintoja käytettiin perustana asiakaskohtaisia myyntihintoja vahvistettaessa, voidaan todeta, että sekä salaisen hintayhteistyön tarkoituksena että sen vaikutuksena oli vakava kilpailun rajoittaminen”.
- 61 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on vielä valituksenalaisen tuomion 359 kohdassa todennut seuraavaa:

”Kun komissio tässä asiassa vahvisti sakkojen yleisen tason, se ei poikennut aikaisemmasta päätöskäytännöstään sillä tavalla, että sen olisi pitänyt perustella kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuutta koskeva arviointi selvemmin.”

- 62 Edellä esitetystä seuraa, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on täyteen harkintavaltaan perustuvan toimivaltansa nojalla katsonut, että sen toteamukset kilpailusääntöjen rikkomisen vaikutuksista eivät olleet sellaisia, että ne olisivat muuttaneet arvioinnin kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuudesta muuksi, kuin mihin komissio itse oli päätenyt, tai tarkemmin sanottuna lieventäneet tällä tavoin arvioitua kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuutta. Ensimmäisen oikeus-

asteen tuomioistuin on katsonut tapauksen erityisten olosuhteiden ja kilpailusääntöjen rikkomisen asiayhteyden perusteella, jotka se otti huomioon päätöksessään kuvatun laisina ja jotka on mainittu tämän tuomion 57 ja 58 kohdassa, sekä määrättyjen sakkojen varoittavuuden perusteella — jotka kaikki ovat seikkoja, jotka yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan voidaan ottaa huomioon kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuutta arvioitaessa (ks. yhdistetyt asiat 100/80—103/80, *Musique Diffusion française* ym. v. komissio, tuomio 7.6.1983, Kok. 1983, s. 1825, 106 kohta; em. asia *SPO* ym. v. komissio, määräyksen 54 kohta ja em. asia *Ferriere Nord* v. komissio, tuomion 33 kohta) — ettei ollut syytä alentaa sakon määrää.

- 63 Koska toisen valitusperusteen lähtökohta, jonka mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin olisi ankaroitannut seuraamusta, on virheellinen, tämä valitusperuste on hylättävä.
- 64 Edellä esitetystä seuraa, että valitus on hylättävä kokonaisuudessaan.

Oikeudenkäyntikulut

- 65 Yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksen 69 artiklan 2 kohdan mukaan, jota sovelletaan 118 artiklan nojalla valituksen käsittelyyn, asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut. Koska komissio on vaatinut valittajan velvoittamista korvaamaan oikeudenkäyntikulut ja koska valittaja on hävinnyt asian kaikilta osin, se on velvoitettava korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (viides jaosto)

on antanut seuraavan tuomiolauselman:

- 1) **Valitus hylätään.**

- 2) **Mo och Domsjö AB velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.**

La Pergola

Wathelet

Edward

Jann

Sevón

Julistettiin Luxemburgissa 16 päivänä marraskuuta 2000.

R. Grass

A. La Pergola

kirjaaja

viidennen jaoston puheenjohtaja